

Nr 182

Av herr Andersson, Torsten, m. fl., om utflyttning av försvarets fabriksstyrelse från stockholmsområdet till Eskilstuna.

(Lika lydande med motion nr 290 i Andra kammaren)

I lokaliseringsutredningens betänkande nr 5 föreslogs att försvarets fabriksstyrelse skulle flyttas från stockholmsområdet. Såsom ny lokaliseringsort förordades i första hand Eskilstuna. Sammanfattningsvis anförde lokaliseringsutredningen bl. a. följande.

Försvarets fabriksstyrelse utgör tillsammans med underställda statliga fabriker och anstalter försvarets fabriksverk. Styrelsen utövar den administrativa, ekonomiska och tekniska ledningen över detta statliga affärsföretag. Fabriksverket omfattar utom styrelsen ett antal nytillverkande fabriker och tvätterier. För den tekniska ledningen av tvätterierna finnes en tvätteriernas driftledning förlagd till Stockholm. Under de närmaste åren beräknas vissa nya tvätterier tillkomma. Även en ny ammunitionsfabrik är planlagd. Det totala antalet anställda tjänstemän, arbetare och lärlingar vid fabriksverket uppgick i genomsnitt under år 1958 till 3 144.

Den 1 juli 1958 var totalt 174 personer anställda vid fabriksstyrelsen. Härtill kommer tvätteriernas driftledning om 24 personer, som nyligen avskilts från fabriksstyrelsen.

Fabriksstyrelsens arbetsuppgifter omfattar den ekonomiska och tekniska ledningen av fabrikernas och tvätteriernas drift. Inköp av material och produktionsmedel, försäljning av verkets produkter, anställning och utbildning av personal samt projektering och vård av anläggningar skötes centralt av styrelsen, som även har vissa beredskapsuppgifter. Fabriksstyrelsens arbete karakteriseras av att verksamheten dels äger rum i Stockholm, dels, och i ej ringa utsträckning, vid verkets fabriker och andra anläggningar.

Den kontaktkrävande delen av fabriksstyrelsens verksamhet, som främst motiverar styrelsens förläggning till Stockholm, torde i huvudsak beröra affärsuppgörelser och tekniska problem, beredskapsuppgifter eller personalfrågor.

Mest betydelsefulla kunder är försvarsgrensförvaltningarna, som emellertid uppgivit, att från deras synpunkter någon större olägenhet ej torde uppstå, om fabriksstyrelsen lokaliseras utanför Stockholm. Andra viktiga kunder är medicinalstyrelsen och landstingens inköpscentral. Enligt dessa myndigheter är dock frekvensen av personliga sammanträffanden så låg, att lokalisering i Stockholm av denna anledning ej kan anses vara motiverad. Affärsmässiga eller tekniska kontakter uppehålls även med byggnadsstyrelsen och fortifikationsförvaltningen. Detta samarbete synes emellertid antingen i huvudsak kunna skötas skriftligen eller vara av sådan natur, att behoven därav bortfaller vid utflyttning från Stockholm. Fabriksstyrelsens arbetskontakter med sprängämnesinspektionen och försvarets forskningsan-

stalt, som till stor del måste ha formen av personliga sammanträffanden, underlättas av de olika myndigheternas närbelägenhet. De svårigheter, som kommer att uppstå vid en eventuell utflyttning av styrelsen, torde emellertid kunna reduceras i väsentlig grad genom en lämplig arbetsorganisation. Övriga affärsmässiga och tekniska kontakter — med patent- och registreringsverket, försvarets civilförvaltning, leverantörer, konsulterande firmor samt flera myndigheter och företag — torde ej vara av den karaktär att de allvarligt försvåras av en omlokalisering av styrelsen, som i så fall skulle komma i samma läge som ett stort antal av försvarets civila leverantörer.

Fabriksverkets uppgifter vid krigsproduktion kräver ett visst samarbete med försvarsstaben och försvarsgrensförvaltningarna. Andra kontaktkrävande beredskapsuppgifter är säkerhetstjänsten och överläggningar inom fabriksverkets råd. Frånsett sistnämnda sammanträden, som i regel ägt rum en gång årligen, torde arbetskontakterna till allra största delen kunna ombesörjas per telefon eller skriftligen. Ej heller i detta avseende torde någon större skillnad föreligga mellan fabriksverket och vissa av försvarets civila leverantörer.

I personalfrågor sker samarbete med bland annat militärpsykologiska institut och psykotekniska institutet vid Stockholms högskola, som bestrider viss service vid personalprövning. Antalet personliga kontakter är emellertid få, och fabriksstyrelsen torde efter en eventuell omlokalisering kunna betjänas lika bra som vissa redan nu i landsorten lokaliserade myndigheter. Mellan fabriksstyrelsen och personaladministrativa rådet sker ett utbyte av erfarenheter rörande arbetsstudieteknik och personaladministration. Enligt rådet torde detta samarbete kunna fungera — ehuru med något större svårighet — även om fabriksstyrelsen lokaliseras utanför Stockholm. Fabriksstyrelsen måste årligen representeras vid cirka 50 sammanträdesdagar inom statens avtalsnämnd. Dessa arbetskontakter kräver ofrånkomligen personlig närvaro av högre befattningshavare i styrelsen. En omlokalisering av styrelsen innebär därför från denna synpunkt en nackdel, som emellertid torde kunna minskas genom en ändamålsenlig organisation av fabriksstyrelsens inspektionsresor, så att dessa ej i lika hög grad som för närvarande belastar de förhandlande tjänstemännen.

Fabriksstyrelsen har bedömt att stora personalavgångar och rekryterings-svårigheter kan uppstå i samband med en utflyttning och bland annat av dessa skäl uttryckt tvekan i fråga om lämpligheten av en omlokalisering. Det synes även enligt lokaliseringsutredningens uppfattning realistiskt att räkna med vissa övergångssvårigheter i detta hänseende. De redovisade med en omlokalisering av fabriksstyrelsen förenade nackdelarna synes emellertid enligt utredningens mening icke vara av sådan omfattning att de i och för sig bör utgöra hinder för en av andra skäl önskvärd utflyttning av styrelsen från stockholmsområdet. Det torde emellertid vid val av eventuell ny lokaliseringssort för försvarets fabriksstyrelse vara lämpligt att fästa avseende vid rekryteringsfrågan.

Med en utflyttning av fabriksstyrelsen kan vidare följa vissa fördelar, bland annat genom att restiderna till de i Mellansverige belägna fabrikena minskas, utan att resorna till de mera perifert förlagda anläggningarna behöver bli nämnvärt längre än under nuvarande förhållanden. Den lokaliseringspolitiska effekten av en utflyttning bedömes kunna bli ganska avsevärd. Härtill kommer de fördelar, som en friställning av styrelsens nuvarande lo-

kaler i Stockholm innebär. Slutligen torde en utflyttning kunna medföra vissa vinster från beredskapssynpunkt.

Vid remissbehandlingen 1959 har lokaliseringsutredningens förslag tillstyrkts eller lämnats utan erinran av 24 av 32 remissinstanser. Bl. a. hade de militära myndigheter, som hördes i ärendet, icke någonting att erinra mot en utflyttning av fabriksstyrelsen. Överbefälhavaren framhöll att fabriksstyrelsen tidigare inom försvarsstaben bedömts tillhöra den kategori myndigheter som borde behandlas i ett sammanhang med andra militära staber och förvaltningar. Den verkställda undersökningen och de militära förvaltningarnas uttalanden till lokaliseringsutredningen syntes emellertid enligt överbefälhavarens mening visa, att fabriksstyrelsen kunde flyttas oberoende av övriga statliga, civila och militära myndigheter, och överbefälhavaren fann därför ingen anledning till erinran mot lokaliseringsutredningens förslag, att fabriksstyrelsen borde flyttas från Stockholm till Eskilstuna. Likartade synpunkter framfördes i remissutlåtandena från försvarsgrenscheferna och de militära förvaltningarna. Även flera civila myndigheter tillstyrkte lokaliseringsutredningens förslag. Uttalanden i direkt avstyrkande riktning gjordes — förutom av fabriksstyrelsen — endast av statens avtalsnämnd, Landsorganisationen och Sveriges akademikers centralorganisation. Tvekan inför förslaget framkom även i remissytrandena från statens organisationsnämnd, personaladministrativa rådet, Tjänstemännens centralorganisation och Statstjänstemännens riksförbund.

I proposition nr 120 till 1960 års riksdag uttalade föredragande departementschefen att, med hänsyn till fabriksverkets karaktär och verksamhet, ställning till förslaget om utflyttning av fabriksstyrelsen till Eskilstuna borde tagas först i samband med framtida överväganden om utflyttning av större statliga förvaltningsenheter, eventuellt i samband med tillskapandet av ett centralt statligt förvaltningscentrum utanför Stockholm. I motionerna nr I: 646 och II: 799 till 1960 års riksdag yrkades emellertid att riksdagen skulle uttala sig för en utflyttning av försvarets fabriksstyrelse i enlighet med lokaliseringsutredningens förslag. Motionärerna ansåg, att den verkställda undersökningen och icke minst de remissutlåtanden som avgivits av de närmast berörda militära staberna och förvaltningarna övertygande hade visat att en utflyttning av fabriksstyrelsen var möjlig utan samtidigt ställningstagande till övriga civila och militära myndigheters lokalisering. Statsutskottet fann sig dock icke böra hävda någon från propositionen avvikande mening, men en minoritet inom utskottet stödde reservationsvis motionerna. Vid behandlingen av ärendet i riksdagen fick utskottet majoritet med några rösters övervikt i första kammaren medan reservationen segrade i andra kammaren. Då de skiljaktiga besluten icke syntes kunna sammanjämkas och ärendet ej heller var av sådan beskaffenhet att det borde avgöras genom gemensam omröstning föll frågan vid 1960 års riksdag.

Av de skäl som anfördes i motionerna till 1960 års riksdag kan det enligt vår mening icke vara motiverat att ytterligare uppskjuta ett avgörande i frågan om fabriksstyrelsens lokalisering. Som tidigare framhållits tillstyrkte de närmast berörda militära instanserna en utflyttning i enlighet med lokaliseringsutredningens förslag. Med hänsyn främst till de lokaliseringspolitiska fördelar, som står att vinna, men även med beaktande av andra fördelar, t. ex. från beredskapssynpunkt, anser vi att riksdagen nu bör uttala sig för en utflyttning.

Under åberopande av det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte uttala sig för en utflyttning av försvarets fabriksstyrelse från stockholmsområdet till Eskilstuna.

Stockholm den 24 januari 1961

Torsten Andersson

Hjalmar Nilsson

Erik Hagberg

Bengt Gustavsson